

Grensmaas: grensverleggend

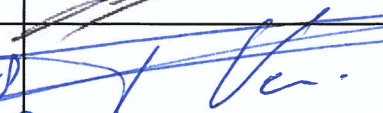
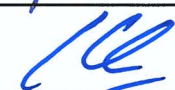

BEHEERPLAN
LOCATIE VISSERWEERT

DO-GM-PLA-0082-4

2 mei 2018

versie	datum	blz.	omschrijving
A	1-4-2018		Versie 1.1 AvK
1	4-4-2018		Versie 1.2, commentaar AW verwerkt
2	26-4-2018		Versie 1.3, commentaar Natuurmonumenten verwerkt
3	2-5-2018		Versie 1.4, commentaar CG verwerkt
4			
5			

	<u>Naam</u>	<u>Datum</u>	<u>Handtekening</u>
<u>Opsteller</u>	A. Kreveld	2 mei 2018	
<u>Tweede lezer</u>	A. Van Winden	2 mei 2018	
<u>Beoordeeld</u>	F. Verhoeven	4/5/2018	
<u>Vrijgave</u>	C.P.J. van der Veecken	07-05-18	

Inhoud

Inleiding	4
1.1. Vergunningsvoorschriften.....	4
1.2. Totstandkoming Beheerplan.....	4
1.3. Beleidsmatige doelen en randvoorwaarden, gericht op de eindsituatie	4
1.4. Begrenzing	6
1.5. Gebiedsbeschrijving Maasvallei en Grensmaas	7
1.6. Ruimtelijk ontwerp zoals het terrein is opgeleverd	7
1.7. Toegankelijkheid	9
1.8. Doel Beheerplan.....	9
1.9. Relatie met andere Beheerplannen	10
2. Beheervisie	11
2.1. Doelstellingen beheer.....	11
2.2. Streefbeelden	13
2.3. Verwijderen zwerfvuil	13
2.4. Randvoorwaarden beheer	13
2.5. Visie op het vegetatiebeheer	14
2.6. Beheer voor en tijdens overdracht	16
3. Beheer per functionele eenheid	17
3.1. Functie- en objectenboom	17
3.2. Functionele eisen per object.....	19
3.3. Uitwerking per object.....	20
4. Beheerorganisatie en verantwoording	26
4.1. Beheerorganisatie	26
4.2. Beheerverantwoordelijkheden.....	26
5. Monitoring en risico's	29
5.1 Monitoringplan.....	29
5.2 Risicoanalyse.....	29
Gebruikte Literatuur	31
Bijlage 1 – bodemhoogte na oplevering	32
Bijlage 2 - Inundatiefrequenties	33
Bijlage 3 – Eigendomskaart 31-12-2017	35

Inleiding

1.1. Vergunningsvoorschriften

Voor locatie Visserweert is een ontgrondingsvergunning verleend door Gedeputeerde Staten van Limburg. De hoofdvergunning is verleend op 31 oktober 2006 met kenmerk 2006/5650,. Deze is laatst gewijzigd op 16 maart 2017 met kenmerk 2017/18354 en zaaknummer 2016-601462. De vergunning is afgegeven voor het Grensmaascluster Nattenhoven-Grevenbicht-Koeweide-Visserweert. Visserweert is een deellocatie binnen dit cluster.

Voorschrift 9.5.5.2 uit die ontgrondingsvergunning schrijft voor dat uiterlijk 1 jaar voor de afronding van een deellocatie een Beheerplan moet worden opgesteld in overleg met de betrokken eindbeheerder(s). Dit Beheerplan dient ter goedkeuring aan Gedeputeerde Staten te worden voorgelegd. Het plan dient te voorzien in een aanpak voor het integrale beheer door de betrokken beheerinstanties waarin is voorzien in de instandhouding van het gebied conform de doelstellingen van het plan volgens het POL-Grensmaas¹ en het Natuurgebiedsplan. Het natuurbeheer dient zodanig plaats te vinden dat het gewenste beschermingsniveau aan beide zijden van de Maas wordt behouden. In de regeling dient tevens te worden voorzien in de aanpak van zwerfvuil.

De ontgraving in het gebied zal medio 2018 afgerond worden en de eindinrichting zal eind 2018 gereed zijn. Daarom wordt nu, 1 jaar voor afronding, dit Beheerplan ter goedkeuring voorgelegd aan de Gedeputeerde Staten van de provincie Limburg. Hiermee wordt invulling gegeven aan voorschrift 9.5.5.2 van de vigerende ontgrondingsvergunning voor deellocatie Visserweert.

1.2. Totstandkoming Beheerplan

Dit Beheerplan betreft Visserweert (zie figuur 1.6). Het plan is opgesteld door Bureau Stroming, in opdracht van Consortium Grensmaas. De volgende belanghebbenden zijn betrokken bij het opstellen: primair Natuurmonumenten, verder Rijkswaterstaat, Gemeente Echt-Susteren en omwonenden.

Locatie Visserweert wordt medio 2018 door Consortium Grensmaas opgeleverd en overgedragen aan de eindbeheerder(s) Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat.

1.3. Beleidsmatige doelen en randvoorwaarden, gericht op de eindsituatie

Visserweert is een locatie waar als gevolg van de uitvoering van het Grensmaasproject functieverandering heeft plaatsgevonden van landbouw naar natuurontwikkeling.

Doelstellingen, uitgangspunten en randvoorwaarden voor de toekomstige ontwikkelingen zijn vastgelegd in diverse onderzoeksrapporten, beleidsdocumenten en vergunningsvoorwaarden. Ten tijde van de verlening van

---

¹ Provinciaal omgevingsplan Limburg, POL-aanvulling Grensmaas: Provincie Limburg 1 juli 2005

de ontgrondingsvergunning vormde POL-Grensmaas het integrale kader voor het concretiseren van de toekomstige gewenste situatie voor het Beheerplan Visserweert.

Het beheer voor de locatie Visserweert is gekoppeld aan doelen op het vlak van ecologie, landschap en natuurgerichte recreatie met in achtname van het rivierkundig beheer. De beheerdoelstelling is gericht op de realisatie van het streefbeeld. De hoofdlijn van beleid is als volgt geformuleerd:

“Het beheer van het Nederlandse deel van de Grensmaas richt zich op de duurzame ontwikkeling en instandhouding van een zo natuurlijk mogelijke grindrivier. In dit streefbeeld staat het toelaten en stimuleren van rivierkundige en ecologische processen en een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie centraal. Dit onder voorwaarde van een blijvende beperking van de wateroverlast.”

In het POL-Grensmaas staat verder:

“Het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas ontwikkelt zich tot half-open natuurlandschap dat door natuurlijke begrazing met als wild levende kuddes paarden en runderen en de invloed van de rivier voortdurend van aanzien verandert. Tal van rivierbegeleidende ecotopen ontwikkelen zich op spontane wijze, zoals ooibossen, droge en natte bloemrijke graslanden, droge pioniergronden en bloemrijke struwelen.”

Uiteraard spelen ook doelen vanuit het (inter-)nationaal ruimtelijk beleid een rol. Zo valt Visserweert binnen het grensoverschrijdende RivierPark Maasvallei. De inrichting komt ruimtelijk overeen met het vigerende bestemmingsplan Grensmaas van de gemeente Echt-Susteren. Het voorgenomen beheer is in overeenstemming met dit beleid.

Bij het opstellen van het Beheerplan zijn ook andere beleidsprocessen en trajecten op het vlak van wet- en regelgeving relevant. Zo zijn de ingrepen stroomgeulverbreding en weerdverlaging binnen het Grensmaasproject in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) aangemeld bij Brussel (overgenomen uit de zogenaamde ‘Baseline natuurhectares Grensmaas’). Dit betekent voor de Grensmaas, welke wordt gekarakteriseerd als snelstromende rivier op zandbodem of grind, dat doelen van het Beheerplan voor de Rijkswateren (BPRW)² gerealiseerd dienen te worden, verbonden met het bereiken van:

- een goede chemische toestand: stoffen mogen de normen niet overschrijden
- een goede ecologische toestand: verbeteren van de omstandigheden voor vissen, waterplanten (macrofyten), kleine waterorganismen (macrofauna), algen in het water (fytoplankton) en op de bodem (fytobenthos)
- bevorderen van morfologische processen.

Het zomerbed van de Grensmaas is eveneens vastgesteld in het kader van de Habitatrichtlijn. Doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Grensmaas zijn verbonden aan het bereiken van duurzaam behoud en (verdere) ontwikkeling van de gewenste habitats en soorten.

Om een duurzame en integrale samenhang te bevorderen tussen ecologie, recreatie, hoogwaterveiligheid en de sociaaleconomische ontwikkeling van het Grensmaasgebied is in 2009 een samenwerkingsovereenkomst³ gesloten tussen de

---

² Brondocument waterlichaam Grensmaas : doelen en maatregelen Rijkswateren 2009 : (NL91_GM). Herziene versie, 2012

³ Samenwerkingsovereenkomst 12 juni 2009. Gebiedsagenda Grensmaas: Op weg naar een grensoverschrijdend RivierPark.

betrokken publieke en private partijen. Met de ontwikkeling van het Vlaams-Nederlands 'RivierPark Maasvallei' wordt hier de komende jaren verder vorm aan gegeven.

Op basis van monitoring⁴ zal worden bepaald of het gewenste beschermingsniveau van 1/250 jaar blijft gehandhaafd. Als eindbeheerder zal Natuurmonumenten de elementen uit dit Beheerplan door vertalen in de voor haar gebruikelijke Beheerplanningsmethodiek.

Samenvattend:

Het Beheerplan voor de locatie Visserweert is opgesteld in het kader van de ontgrondingenvergunning (zie 1.1). Beleidsdoelstellingen kunnen bij toepassing van het Beheerplan gerealiseerd worden. Het beheer zal gericht zijn op behoud of verbetering van terreincondities voor natuur met in acht name van aspecten van rivierveiligheid. Ter bevordering van het maatschappelijk draagvlak zal de eindbeheerder eventuele wijzingen in het beheer afstemmen met de gemeente Echt-Susteren. Tevens zal afstemming plaatsvinden met de provincie Limburg indien sprake is van realisatie van natuurdoelen, of als er ruimtelijke aspecten aan de orde zijn.

uit: Natuurvisie Maasvallei 2016-2033, Natuurmonumenten, 2015

RivierPark Maasvallei

Nederlandse en Vlaamse overheden en natuurbeheerders werken samen om te komen tot een grensoverschrijdend RivierPark Maasvallei. Het doel is om het hele gebied samenhangend en herkenbaar in te richten. Een gebied met een zo natuurlijk mogelijke kern en daaromheen een schil van cultuur. Aan de Vlaamse zijde zijn de startplekken voor recreatie al ingericht. In Nederland wordt dit concept overgenomen. Op diverse plekken komen bankjes en informatiepanelen in de huisstijl van het RivierPark Maasvallei. Er wordt gewerkt aan een betere ontsluiting en bewegwijzering en uitbreiding en verbinding van wandel- en fietsroutes.

Binnen de eigendommen van Natuurmonumenten wordt de huisstijl van Natuurmonumenten gebruikt op bebording. Hierop wordt verwezen naar het RivierPark. De informatievoorziening op panelen van het RivierPark en Natuurmonumenten worden inhoudelijk op elkaar afgestemd zodat deze elkaar versterken. De VVV gaat de marketing voor het RivierPark verzorgen. Dit gebeurt in samenwerking met de partners.

1.4. Begrenzing

Het Beheerplan heeft betrekking op deelgebied Visserweert van het Grensmaasgebied (zie figuur 1.6). In de tekst worden ten behoeve van het overzicht soms ook terreinen of objecten beschreven die grenzen aan het beheergebied; dit wordt dan aangegeven.

---

⁴ Zie: Wbr-beschikking, art. 11b (thans watervergunning d.d. 31 oktober 2006, kenmerk DLB 2006/12799, later meerdere malen gewijzigd)

1.5. Gebiedsbeschrijving Maasvallei en Grensmaas

Na afronding van het Grensmaasproject ontstaat er aan de Nederlandse zijde van de Maas circa 1.100 hectare aaneengesloten natuur⁵. Deze grootschalige rivier- en moerasnatuur wordt gerealiseerd in een zo groot mogelijk aaneengesloten gebied, met een minimaal aantal compartimenten. Met de inrichting wordt de abiotische basis gelegd voor een divers, zelfregulerend en grensoverschrijdend natuurgebied. Het Grensmaasgebied wordt na oplevering opengesteld voor extensieve natuurgerichte recreatie.

1.6. Ruimtelijk ontwerp zoals het terrein is opgeleverd

Visserweert is de op een na noordelijkste locatie van het Grensmaas-project. Het projectgebied heeft de vorm van een nevengeul en loopt van zuid naar noord tussen de dorpen Visserweert en Illikhoven door. Visserweert ligt tegen de Maasoever aan en zal op een eiland komen te liggen en via een brug verbonden zijn met het niet vergraven gebied.

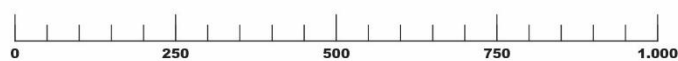
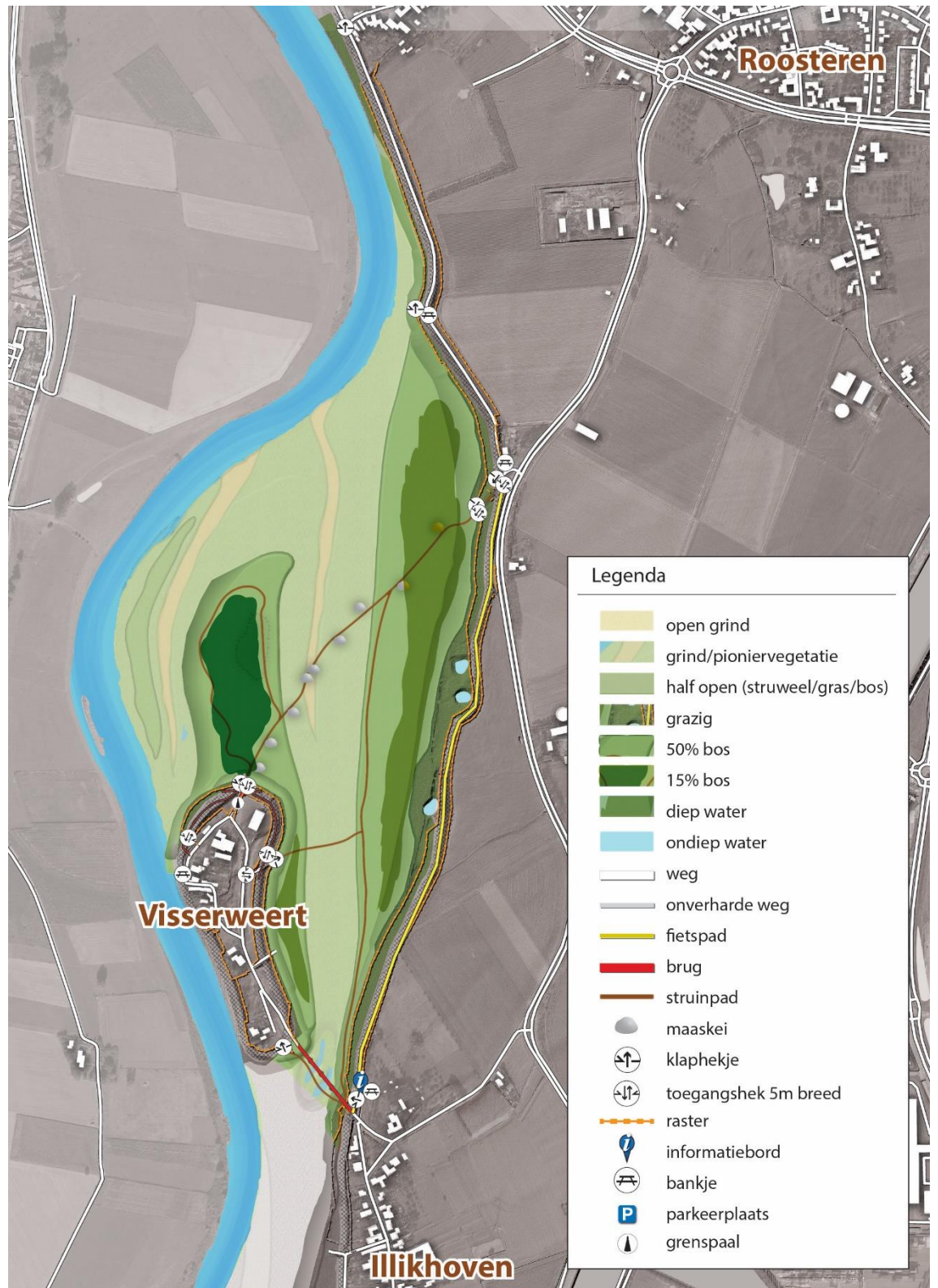
De nevengeul heeft een lengte van ongeveer één kilometer en een breedte van zo'n 100 meter. Aan weerszijden van de nevengeul ligt de weerdverlaging die minder diep is uitgegraven. Vrijwel de gehele projectlocatie wordt vergraven. Alleen langs de Ruitersdijk blijft een smalle strook onvergraven.

De nevengeul, stroomgeulverbreding en weerdverlaging zijn uitgegraven in de grindige ondergrond en worden opgeleverd met een bodem van onvergraven toutvenant. De nevengeul zal via een drempel aan de bovenstroomse zijde op 24,2 m +NAP een groot deel van het jaar (ongeveer 145 dagen, m.n. in het winterseizoen) mee stromen. Visserweert ligt dan op een eiland en is alleen bereikbaar via een brug. Eerder al zal de nevengeul zich vanuit de stroomgeulverbreding in het noorden vullen en het noordelijke deel van de geul staat ca 200 – 250 dagen per jaar onder water. Het frequent meestromen van de nevengeul is met name belangrijk voor de natuurontwikkeling en voor de waterkwaliteit. De bodem van de nevengeul loopt naar het noorden langzaam af, zodat het water hier niet langdurig stil kan staan. Doordat het verhang in de geul ook iets groter is dan het verhang in de Maas en de bodem slechts schaars begroeid zal raken, is de kans groot dat er hier ook enige bodemerosie gaan optreden. Dit zorgt ervoor dat neergeslagen slib weer wordt opgenomen. Een tweede effect is dat het stromende Maaswater bij hogere afvoeren zelf de vorm van de nevengeul zal gaan vormen. Om al te sterke erosie van de nevengeul te voorkomen, met als risico het verleggen van de Thalweg (de grens tussen België en Nederland), is in de instroomopening van de nevengeul een erosiedrempel aangelegd. Deze erosiedrempel is geïntegreerd in het ontwerp van de brug.

Vanaf de brede, vlakke bodem van de nevengeul loopt de oever aan weerszijden op onder een talud van 1:3. Circa 1,5 tot 2 m boven het niveau van de nevengeul ligt de weerdverlaging. De bodem hier bestaat ook uit grind en dit gebied zal pas overstroomd bij een debiet vanaf ca 500 m³/s (< 45 dagen per jaar). Hier zal zich daarom ook een andere vegetatie ontwikkelen. Aan de buitenrand van de weerdverlaging gaat het terrein tenslotte onder een talud van 1:5 naar de smalle strook onvergraven terrein die hier aan de voet van de kade is blijven liggen.

---

⁵ Samen met de Vlaamse locaties gaat het om 1.300 ha.

VISSERWEERT

Figuur 1.6. Inrichtingsplan Visserweert zoals in het kader van het Eindplan opgesteld.

Het terrein wordt na de vergraving kaal opgeleverd en de natuur zal het vervolgens koloniseren. De verwachting is dat er open grindmilieus zullen blijven

bestaan op de laagste delen, langs de oever van de Maas en in het noordelijke deel van de nevengeul. Deze gebieden staan een groot deel van het jaar onder water, waardoor vegetaties zich hier niet kunnen ontwikkelen. In langere, droge zomers kunnen hier wel pioniers gaan groeien, maar die verdwijnen dan weer in het natte seizoen. Hogerop in het gebied, ruwweg boven de gemiddelde waterlijn (de afvoerlijn van ca 200 m³/s), is sprake van een afwisseling van grazige vegetaties, struweel en verspreid groeiende bomen. Recht ten noorden van Visserweert is de kans groot dat op termijn bos zal ontstaan. Dit is een hoger gelegen gebied dat ligt in de luwte van het dorp, zodat er geen sprake is van opstuwing van het water. Ook het hoger gelegen oostelijke deel (tegen de dijk aan) zal begroeid raken met relatief veel bomen en struwelen.

1.7. Toegankelijkheid

Fietsen en struinen

Het gebied wordt aan de oostzijde begrensd door een raster en aan de westzijde door de Maas en door het raster rond Visserweert. De toegankelijkheid is geregeld via klaphekjes. Ook zijn er enkele stalen toegangspoorten geplaatst t.b.v. het beheer.

Op verzoek van de bewoners van Visserweert is de toegankelijkheid van het dorp, m.n. voor auto's, beperkt en worden er evenmin overal rond het dorp struinpaden aangelegd. Mogelijk komen in Visserweert nog enkele parkeerplaatsen voor sportvissers, maar deze vallen buiten de scope van dit Beheerplan.

In het gebied zelf komt geen permanente recreatieve infrastructuur. De eerste tijd worden er hoogstens enkele struinpaden uit gemaaid. Op het tracé van de vroegere weg, die vanuit het noorden van Visserweert richting noordoost loopt, is een struinpad voorzien dat wordt gemarkeerd door Maaskeien. Daar waar het struinpad het diepste deel van de nevengeul doorkruist worden extra Maaskeien gelegd, zodat avontuurlijke wandelaars hier nog bij iets hogere waterstanden met droge voeten kunnen oversteken.

Informatievoorzieningen

De informatievoorzieningen zijn gelijk aan die op de overige locaties van de Grensmaas. Er zijn informatievoorzieningen van RivierPark Maasvallei (informatief) en van de beheerder (Natuurmonumenten, deze zijn regelgevend).

1.8. Doel Beheerplan

Het voorliggend Beheerplan borduurt voort op doelen die t.a.v. het beheer in het POL-Grensmaas zijn geformuleerd en die in het Programma van Eisen verder zijn uitgewerkt. Het POL-Grensmaas (1 juli 2005) geeft de volgende hoofdlijn aan voor het beheer:

“Het beheer van het Nederlandse deel van het RivierPark Grensmaas richt zich op de duurzame ontwikkeling en instandhouding van een zo natuurlijk mogelijke grindrivier. In dit streefbeeld staat het toelaten en stimuleren van rivierkundige en ecologische processen en een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie centraal. Dit onder voorwaarde van een blijvende beperking van de wateroverlast, conform de doelstellingen van het Deltaplan Grote Rivieren.”

Het doel van het Beheerplan is tweeledig:

1. Beschrijven van het beheer:
  - dagelijks beheer: instandhouding functies (water, natuur, recreatie)
  - langjarig beheer: waarborgen functies op langere termijn
2. Beschrijven van ieders taken, vastgelegd in bestaande afspraken en in een nog op te stellen beheerovereenkomst tussen Rijkswaterstaat Zuid-Nederland, Natuurmonumenten en gemeente Echt-Susteren.

Het onderhoud van het gebied, dat wil zeggen het dagelijkse werk in het veld, maakt geen onderdeel uit van dit Beheerplan. Dit deel regelen de beheerders in hun eigen werkplannen. Voorliggend Beheerplan geeft aan wat er moet gebeuren en wie waar verantwoordelijk voor is; hoe dat vervolgens gebeurt, is aan de beheerders.

Het Beheerplan is tot stand gekomen in overleg met de organisaties die nu en in de toekomst bij het beheer betrokken (zullen) zijn. Naast de betrokkenheid van officiële instanties heeft het beheer al sinds de start van het Grensmaasproject de aandacht gehad van de bewoners uit de omgeving. Zij voelen zich nauw betrokken bij het gebied en zijn op verschillende manieren betrokken bij de eindinrichting en het beheer.

1.9. Relatie met andere Beheerplannen

Het beheer van de Maas wordt door Rijkswaterstaat beschreven in het Beheer- en ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW). In dit plan is reeds rekening gehouden met de doelstellingen van het Grensmaasplan en de streefbeelden en uitgangspunten voor het beheer sluiten daarom goed op elkaar aan.

2. Beheervisie

2.1. Doelstellingen beheer

In het ontwerp voor het Grensmaasgebied is vanuit de streefbeelden voor rivierkunde, ecologie en landschap één streefbeeld voor de herinrichting geformuleerd. In dit streefbeeld is vastgelegd wat de ligging en diepte van de verschillende deelgebieden is, wat het overstromingsbereik is en wat de verdeling van ecotopen in de eindfase zal zijn. Doel van het beheer is om dit streefbeeld te helpen realiseren en te handhaven, zowel rivierkundig (voldoende doorstroomcapaciteit) als ecologisch (gewenste natuurwaarden) en landschappelijk. In de meest recente watervergunning van het Grensmaasproject is een vegetatiekaart opgenomen waarin een globale verdeling van de vegetatie is weergegeven (zie figuur 2.1). Het uitgangspunt van het Grensmaasproject is echter dat de vegetatie zich spontaan kan ontwikkelen en daarom zal in de praktijk een ander, meer afwisselend patroon ontstaan. Voorwaarde blijft uiteraard wel dat de normen t.a.v. de waterveiligheid niet worden overschreden.

Figuur 2.1 – de vegetatiekaart uit de watervergunning voor Visserweert

2.2. Streefbeelden

Ecologisch streefbeeld herinrichting

De streefbeelden voor de Grensmaas zijn vastgelegd in het POL-Grensmaas:

“Een natuurgebied van internationale allure, ..., waarin de Maas op een zo natuurlijk mogelijke wijze haar functies kan vervullen. Het toelaten en stimuleren van rivierkundige en ecologische processen en een zo hoog mogelijke graad van zelfregulatie staan in dit gebied centraal.”

En:

“Het Nederlandse deel van het Rivierpark Grensmaas ontwikkelt zich tot half-open natuurlandschap dat door natuurlijke begrazing met als wild levende kuddes paarden en runderen en de invloed van de rivier voortdurend van aanzien verandert. Tal van rivierbegeleidende ecotopen ontwikkelen zich op spontane wijze, zoals oobossen, droge en natte bloemrijke graslanden, droge pioniergronden en bloemrijke struwelen.”

Het terrein wordt na de vergraving kaal opgeleverd en de natuur zal het vervolgens door spontane ontwikkeling van planten en dieren koloniseren (zie verder 1.6).

2.3. Verwijderen zwerfvuil

De Grensmaas wordt tijdens ieder hoogwater belast met een grote hoeveelheid zwerfvuil, dat na het hoogwater op de oevers achterblijft. Verbeteren van de waterkwaliteit en het verminderen van de hoeveelheden zwerfvuil is een gebiedsoverstijgend belang waarvoor partijen langjarig inspanningen moeten verrichten. Zolang er sprake is van toevoer van zwerfvuil vanuit de Maas dienen aanvullende maatregelen genomen te worden om het zwerfvuil te verzamelen en af te voeren.

Mogelijk zal Natuurmonumenten voor Visserweert aansluiten bij de samenwerking ‘Schone Maas’. De gemeente betaalt verenigingen dan voor het verzamelen van zwerfvuil en RWS voert dit af.

2.4. Randvoorwaarden beheer

Ecologische randvoorwaarden

Het natuurbeheer wordt afgerekend op de natuurdoelstellingen die door Provincie Limburg zijn vastgesteld. De Grensmaas valt onder de Goudgroene Natuurzone, waarmee deze het Limburgse deel van het Nationale Natuurnetwerk vormt. Binnen de Goudgroene zone streeft de provincie naar behoud en beheer van de reeds aanwezige natuur, en de ontwikkeling van nieuwe natuur.

Voor het Nederlandse deel van de stroomgeul van de Grensmaas bestaan tevens instandhoudingdoelstellingen vanuit Natura 2000, te weten:

- De volgende natuurlijke habitattypen:
  - Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het **Ranunculion fluitantis** en het **Callitricho-Batrachion**
  - Rivieren met slikoevers met vegetaties behorend tot het **Chenopodietum rubri p.p.** en **Bidention p.p.**

- Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
- Bossen op alluviale grond met Zwarte els (*Alnus glutinosa*) en Es (*Fraxinus excelsior*) (**Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae**)
- De volgende soorten
  - Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*)
  - Zalm (*Salmo salar*)
  - Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
  - Bever (*Castor fiber*)

Het zomerbed, en de delen van de stroomgeulverbreding die meer dan 90% van de tijd onder water staan, vallen onder de verplichtingen van de Kader Richtlijn Water (KRW). De Grensmaas is ingedeeld als snelstromende rivier, wat inhoudt dat de stroomsnelheid groter is dan 50 cm/s en de breedte groter dan 25 meter.

Rivierkundige randvoorwaarden

Met de uitvoering van het deelproject Visserweert is in het Maasdal een waterstanddaling gerealiseerd waarmee de nieuwe waterstanden voldoen aan de door de Rijksoverheid vastgestelde veiligheidsnorm van 1:250. Aan het behalen van deze doelstelling ligt de geometrie van het Eindplan ten grondslag inclusief een bepaald vegetatiebeeld (zie figuur 2.1). Handhaving van de gerealiseerde waterstanddaling gebeurt door het vegetatiebeheer.

Landschappelijke randvoorwaarden

De randvoorwaarden vanuit het landschap zijn: het behouden van de kwaliteiten van het Grensmaasgebied, alsmede de toegankelijkheid voor bewoners en recreanten via wegen en paden.

Overige randvoorwaarden: visrecht

Bestaande afspraken met betrekking tot visrechten zullen door de herinrichting en voorliggend Beheerplan niet wijzigen.

2.5. Visie op het vegetatiebeheer

De basis van het vegetatiebeheer wordt gevormd door *dagelijks beheer*. Voor de Grensmaas is vastgelegd dat dit plaats vindt door middel van jaarrondbegrazing met runderen en paarden.

In het POL-Grensmaas is hiervoor aangegeven dat:

“het natuur- en landschapsbeheer volgens een ‘natuurontwikkelingsstrategie’ van grootschalige natuur met zelfsturing plaats vindt. Bij dit natuurbeheer staan natuurlijke sleutelprocessen als; vrije werking van het riviersysteem Grensmaas, natuurlijke begrazing en behoud van rust centraal.”

In het Programma van Eisen is dit als volgt toegelicht:

“Natuurlijke begrazing vergroot hierdoor in sterke mate de biodiversiteit van het toekomstige natuurgebied. Zeker niet onbelangrijk is dat een dergelijke begrazing ook leidt tot een beheersing van de bosontwikkeling, hetgeen van belang is met het oog op de gewenste waterstanden. In verband met het effect op bosontwikkeling is het van groot belang dat grazers zoveel mogelijk al tijdens de ontgronding of anders direct na ontgronding in het terrein lopen. Hierover moeten afspraken worden gemaakt tussen de beheerders van het gebied. In het kader van het beheer zal een Beheerplan worden opgesteld.”

In het POL-Grensmaas is verder aangegeven welke vegetaties in welke verhouding beoogd worden te ontstaan. Het gaat hier om een ruwe schatting van $\frac{1}{3}$ bos, $\frac{1}{3}$ ruigte en $\frac{1}{3}$ open terrein (water, grind- en zandbanken, lage vegetaties). Gestreefd wordt naar een goede mix van diverse biotopen en ecotopen binnen het gehele Grensmaasgebied. Door de uitvoering van het Grensmaasproject wordt de abiotische basis gelegd voor de ontwikkeling van het hierboven geschetste natuurlandschap.

In figuur 2.1 is het streefbeeld voor de vegetatie weergegeven, zoals dat voor Visserweert in 2014 is uitgewerkt⁶. Omdat het uitgangspunt van de Grensmaas is dat de natuur zich zoveel mogelijk spontaan ontwikkelt, is de kans groot dat zich op termijn een andere verdeling van de ecotopen ontwikkelt. De enige harde randvoorwaarde is dat aan de rivierkundige doelstellingen blijft worden voldaan.

Op gezette tijden zullen t.b.v. de rivierkunde bepaalde ontwikkelingen in de uiterwaard moeten worden teruggezet. Waar mogelijk is het beter dit type maatregelen tijdig en kleinschalig uit te voeren om te voorkomen dat er als gevolg van achterstallig beheer grootschalig moet worden ingegrepen. Bij de uitvoering moet tijdig rekening worden gehouden met de Wet natuurbescherming (soorten en gebieden). In sommige gevallen kan namelijk een ontheffing en/of vergunning nodig zijn. De frequentie van terugzetten van bepaalde ontwikkelingen volgt uit de resultaten van het monitoringprogramma dat deel uitmaakt van dit Beheerplan (zie hoofdstuk 5).

Dagelijks beheer dynamische riviernatuur

Spontane ontwikkeling van vegetaties staat centraal. Daarbij hoort een natuurlijke, proces-gestuurde beheermethode, door middel van extensieve begrazing. Ervaringen in andere uiterwaarden laten zien dat alleen jaarrondbegrazing voldoende effect heeft op de natuurlijke ontwikkeling van de vegetatie en verruiging en al te dichte bosopslag tegengaat. Met name in de winterperiode pakken grazers namelijk ruigere vegetatietypen aan. Een combinatie van paarden en runderen in natuurlijk kuddeverband houdt de vegetatie het beste kort, met voldoende variatie in hoogte, dichtheid en samenstelling. Hierdoor kunnen veel plant- en diersoorten een leefgebied vinden. Om ook de overgangen tussen de verschillende vegetaties optimaal tot hun recht te laten komen zal het gebied als een integrale eenheid worden beheerd.

De begrazingsdichtheid die nodig is om het streefbeeld te realiseren zal jaarlijks bekeken worden. In februari/maart wordt bezien hoe het gebied erbij ligt en of de ingezette begrazing voldoende effect sorteert.

beheer t.b.v. de rivierkunde

Het dagelijks beheer, zoals hierboven beschreven, zorgt voor een successie in de vegetatie en zorgt er tevens voor dat de hoeveelheid begroeiing op termijn stabiliseert. Vanwege de gewenste spontane ontwikkeling kunnen zich lokaal situaties voordoen waardoor niet meer aan het streefbeeld wordt voldaan.

Met name in de vergraven delen met een verse minerale bodem is de kans op teveel verruiging door bos- en ruigteontwikkeling groot. Ook bestaat het risico van ongewenste vegetatieontwikkeling (bijv. exoten). Om meer armslag te houden, is

---

⁶ Dit streefbeeld is opgesteld door Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer in het kader van de Natuurvisie Maasvallei en overgenomen voor de definitieve vergunning. In dit opzicht wijkt Visserweert af van andere locaties, waar voor de vergunning steeds is uitgegaan van een in het kader van POL-Grensmaas opgestelde vegetatiekaart. Die is hier vervallen omdat de inrichting tussentijds is aangepast.

het raadzaam als de beheerders (RWS en Natuurmonumenten) locaties nauwgezet via monitoring in de gaten houden. Dit geldt vooral voor de eerste 2-3 jaren, omdat uit ervaring elders blijkt dat in die periode bosontwikkeling in de regel het snelste verloopt.

Met betrekking tot de rivierkundige eisen blijft er een risico dat daar niet meer aan voldaan wordt vanwege te uitbundige groei van bos, struweel of ruigte op plaatsen waar veel water langs stroomt. Verder is het in theorie mogelijk dat door sedimentatie de bodem van de nevengeul wordt opgehoogd, wat er voor kan zorgen dat de afvoercapaciteit afneemt en waterstanden bij hoogwater weer zullen stijgen.

Als t.b.v. de rivierkunde moet worden ingegrepen moet er voldoende ruimte ontstaan. Voor ooibos bijvoorbeeld houdt dit in dat zodra het oppervlakte te ver is toegenomen, er het beste ruimschoots kan worden teruggezet. Een exact beeld van de plaatsen waar ingegrepen moet worden is op voorhand niet te geven; dit zal van jaar tot jaar bekeken moeten worden naar aanleiding van de monitoringgegevens, maar de frequentie van dit type beheeringrepen zal in ieder geval laag zijn. Via rivierkundige berekeningen zal dan aangetoond moeten worden of ingrijpen nodig is, wat daar de beste plaatsen voor zijn en om welk areaal het gaat.

2.6. Beheer voor en tijdens overdracht

Gedurende en direct na de uitvoering, en voor de overdracht aan de terreinbeherende organisatie(s), is Consortium Grensmaas verantwoordelijk voor het beheer. Zij zorgt er in deze periode voor dat aan de doelstellingen van het beheer wordt voldaan en dat zoveel als mogelijk is wordt bijgedragen aan de realisatie van de streefbeelden. Dat gebeurt zoveel mogelijk in samenspraak met de eindbeheerders Natuurmonumenten en RWS. Terreinen worden zo snel als mogelijk ingerasterd en voor begrazing geschikt gemaakt.

3. Beheer per functionele eenheid

3.1. Functie- en objectenboom

Het natuurgebied Visserweert maakt deel uit van het systeem Grensmaas en vervult na de inrichting een viertal functies (zie hieronder) die onderverdeeld zijn in zogenaamde objecten. De objecten en de componenten waar een object uit bestaat (zie tabel 3.1) moeten ervoor zorgen dat de beoogde functies gerealiseerd worden.

Waterbouwkundige werken:

- Functie 1 (*watersystemen*): verlaging en in stand houden van de waterstand bij maatgevend hoogwater.

Natuurinrichting:

- Functie 2 (*natuur*): natuurontwikkeling van aaneengesloten dynamische riviernatuur.

Recreatieve voorzieningen:

- Functie 3 (*recreatie*): mogelijk maken van recreatie.

Overige objecten:

- Functie 4 (*overige*): in stand houden van overige functies.

De objecten die deze functies realiseren zijn vertaald naar een objectenboom (tabel 3.1). De ligging van de objecten en componenten is terug te vinden in figuur 3.1.

nr	functie	nr	object		component					
1	Watersystemen	1.1	rivier	1.1.1	zomerbed*					
				1.1.2	Thalweg*					
				1.1.3	Oeverbescherming*					
		1.2	bypass	1.2.1	drempel					
				1.2.2	poelen onder brug					
				1.2.3	geultje					
		1.3	kade*							
				2	Natuur	2.1	dynamische riviernatuur	2.1.1	grindbanken	
								2.1.2	vegetatiemozaïek	
2.1.3	kolken									
3	Recreatie	3.1	struinpaden							
				3.2	onderhoudspad (tevens fietspad)*					
						3.3	klaphekjes			
		3.4	toegangsborden					3.4.1	informatief	
				3.4.2	regelgevend					
		3.5	maaskeien langs vroegere weg							
4	Overige			4.1	asfaltweg					
		4.2	verkeersbrug*							
						4.3	toegangspoorten			
		4.4	raster							
						4.5	grenspalen*			
		4.6	kabels en leidingen (onder brug)*							

Tabel 3.1. Objectenboom Visserweert. * = objecten en componenten die buiten de scope van het Beheerplan vallen, maar vanwege de ligging wel worden benoemd.

Figuur 3.1 Kaart met de ligging van de objecten (zie tabel 3.1 voor de legenda)

3.2. Functionele eisen per object

Hieronder zijn van de in tabel 3.1 genoemde objecten - waar relevant per component - de eisen geformuleerd waar zij aan moeten voldoen.

1. Watersystemen

1.1. Rivier

De hoofdfunctie van de Grensmaas is een veilige afvoer van water, sediment en ijs bij een maatgevende afvoer van 3.285 m³/s. Aan de zuid- en westkant van Visserweert ligt oeverbescherming om te voorkomen dat de rivierbedding zich kan verplaatsen. Daarnaast heeft de rivier als belangrijke functie natuurgebied met Natura 2000-status.

1.2. Bypass

De Bypass gaat mee stromen vanaf een afvoer van 200 m³/s; vanaf dat debiet is het laagste deel van de geul niet meer passeerbaar voor grazers en recreanten. Bij een afvoer van 500 m³/s stroomt de gehele nevengeul mee en varieert de stroomsnelheid daar van 0,3 tot 0,7 m/s. Bij die afvoer is er sprake van transport van slib en van zand. Grind komt nog niet in beweging. Om te voorkomen dat de bypass zover zou eroderen dat hij meer water gaat trekken dan gewenst, is onder de brug een stenen drempel aangelegd. Deze vormt de bodem van de poeltjes die onder de brug liggen. De weerdverlaging aan weerszijden van de nevengeul overstroomt dan ook en de stroomsnelheden zijn daar nog klein. De stromende nevengeul is een natuurlijk water met de hoofdfunctie natuur; KRW-type R16 (grote rivier met hoofd- en nevengeulen, met een hoge afvoer).

1.3 Kade

De kade valt buiten de scope van dit Beheerplan en onder verantwoordelijkheid van Waterschap Limburg. Wel wordt de kade op enkele plekken doorkruist door auto's en wandelaars. Op die plekken zijn klaphekjes of andere voorzieningen aangebracht. Deze vallen wel onder scope van dit Beheerplan.

2. Natuur

2.1 Dynamische riviernatuur

De hoofdfunctie van dit object is natuurontwikkeling. De vegetatie moet zich zo natuurlijk mogelijk en proces-gestuurd kunnen ontwikkelen tot een mozaïek van biotopen met een afwisseling van hoge en lage vegetaties en open, grindige milieus.

3. Recreatie

3.1 Struinpaden

De struinpaden worden de eerste jaren gemaaid door Consortium Grensmaas. Daarna vindt in principe geen verder onderhoud plaats.

3.2 Onderhoudspad (tevens fietspad)

Het pad valt buiten de scope van dit Beheerplan en onder verantwoordelijkheid van Waterschap Limburg. Het is bedoeld voor fietsers en wandelaars, maar niet toegankelijk voor de beheerder(s).

3.3 Klaphekjes

Langs het gehele raster zijn klaphekjes geplaatst. Ze geven wandelaars toegang tot het gebied.

3.4 Toegangsborden

De informatieborden zijn beperkt; het gebied zal vooral worden gebruikt door omwonenden voor een 'rondje om'.

3.5 Maaskeien

Maaskeien markeren het tracé waar de vroegere weg liep vanuit Maasband naar Roosteren en waar de eerste jaren een struinpad wordt uitgemaaid.

4. Overige objecten

4.1 Asfaltweg

De asfaltweg over de brug valt buiten de scope van dit Beheerplan en onder verantwoordelijkheid van gemeente Echt-Susteren.

4.2 Brug

De brug valt buiten de scope van dit Beheerplan en onder verantwoordelijkheid van RWS.

4.3 Toegangspoorten

De toegangspoorten geven de beheerder toegang tot het gebied. Om met de tractor naar binnen te komen (hetgeen nodig is in dit vochtige gebied) zijn de toegangshekken 5 meter breed.

4.4 Raster

Het raster is bedoeld om de grote grazers in het gebied te houden.

4.5 Grenspalen

De grenspaal die voorheen in het vergraven gebied stond wordt aan de noordzijde van Visserweert teruggeplaatst. Deze paal staat daarmee buiten het projectgebied en valt derhalve buiten de scope van dit Beheerplan.

4.6 Kabels en leidingen

De kabels / leidingen die onder de brug naar Visserweert zitten vallen buiten de scope van dit Beheerplan en vallen onder verantwoordelijkheid van diverse leidingbeheerders.

3.3. Uitwerking per object

De nummering van de objecten in deze paragraaf komt overeen met tabel 3.1 en wordt ook aangehouden in hoofdstuk 4. Bij de deelobjecten wordt tussen haakjes aangegeven wie verantwoordelijk is voor het beheer van het object; deze partij kan er uiteraard voor kiezen het daadwerkelijke beheer aan een ander uit te besteden. De verantwoordelijke voor en de uitvoerder van het beheer worden daarom apart vermeld in tabel 4.1.

Van ieder object worden de beheerhandelingen besproken en waar nodig is de wijze van inspectie.

1 Inrichting watersysteem

RWS (Rijkswaterstaat Limburg) is verantwoordelijk voor het beheer van de Grensmaas. Jaarlijks wordt na het hoogwaterseizoen het afval dat door de Maas is meegevoerd verzameld en verwijderd. RWS maakt hierover afspraken met de natuurbeheerder.

1.1 Rivier

Zomerbed (RWS) 1.1.1

Het onderhoud en eventuele werkzaamheden vallen onder de verantwoording van RWS en buiten de scope van dit Beheerplan. NM (Natuurmonumenten) moet, na overleg, RWS - of partijen die door RWS zijn gevraagd om werkzaamheden of onderzoek uit te voeren - wel toegang verlenen om de rivier te kunnen bereiken.

Thalweg (RWS) 1.1.2

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoording van RWS en buiten de scope van dit Beheerplan.

Oeverbescherming (RWS) 1.1.3

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoording van RWS en buiten de scope van dit Beheerplan. NM moet, na overleg, RWS of partijen die door RWS zijn gevraagd om werkzaamheden/onderzoek uit te voeren wel toegang verlenen om de

1.2 Bypass

De zone maakt deel uit van het begrazingsbeheer (zie onder 2.1.2).

Drempel (RWS) 1.2.1

De stenen drempel onder de brug wordt jaarlijks eenmaal tijdens lage afvoeren geïnspecteerd op slijtage en op het achterblijven van materie.

Poelen onder de brug (RWS) 1.2.2

Er vindt geen actief beheer plaats ten behoeve van het behoud van de poelen.

Geultje (RWS) 1.2.3

In het noordelijk deel van de stroomgeulverbreding lopen twee geultjes die in principe altijd watervoerend zijn. Via deze geultjes loopt ook de bypass vanuit het noorden vol (voordat de bypass vanuit het zuiden over de drempel overstroomt). Deze geultjes zijn aangelegd om meer variatie te krijgen in het open grindmilieu. Als ze vanwege de morfodynamiek op termijn verdwijnen, dan is dat niet bezwaarlijk en ze hoeven dan niet hersteld te worden. Het is namelijk een aanwijzing dat de dynamiek groot genoeg is om materiaal te verplaatsen en dit zal blijvend voor voldoende variatie zorgen.

1.3 Kade

Het onderhoud en eventuele werkzaamheden vallen onder de verantwoording van WL (Waterschap Limburg) en buiten de scope van dit Beheerplan

2 Natuur

Natuurmonumenten is eindverantwoordelijk voor het vegetatiebeheer in eigen terreinen en in die terreinen waar een overeenkomst met de eigenaar is afgesloten. Een groot deel van de gronden is eigendom van Natuurmonumenten, een ander deel van RWS. Voor het beheer is het wenselijk om deze aan Natuurmonumenten onder beheer te geven, aangezien de wens is de hele Grensmaas zoveel mogelijk als één aaneengesloten gebied te beheren.

Het beheer in het natuurgebied zal worden uitgevoerd zoals in de visie op het vegetatiebeheer (2.2.1) is beschreven. Natuurmonumenten kan afspraken maken

met derden om het beheer uit te voeren, maar blijft eindverantwoordelijk voor de eigen terreinen.

Gronden die in eigendom zijn van particulieren, vallen niet onder dit Beheerplan en zijn ter verantwoording van de eigenaar. Het staat particuliere eigenaren uiteraard vrij om hun beheer af te stemmen op het natuurbeheer in de rest van de uiterwaard.

2.1 Dynamische riviernatuur

Grindbanken (RWS/NM) 2.1.1

M.n. ten noorden van Visserweert bevinden zich de lagere delen van de stroomgeulverbreding waar grind aan de oppervlakte ligt. Open grindvlakten zijn de meeste kenmerkende delen van de Grensmaas. Om het risico op te snelle bedekking met fijner sediment te voorkomen is het van belang dat de begroeiing er schaars blijft. Deze terreinen maken daarom deel uit van het begrazingsgebied en in principe zorgt dit beheer ervoor dat het gebied voldoende openblijft. In voorkomende gevallen kunnen lokale depressies, die zijn achter gebleven na de inrichting en waar zich slib ophoopt, het beste worden weggewerkt door een subtiele herprofilering

Vegetatiemozaïek (NM) 2.1.2

In het hele projectgebied – in ieder geval voor die delen die door Natuurmonumenten worden beheerd - verzorgen groepen grote grazers in zelfredzame kudde jaarrond het beheer. Hierdoor ontstaat een natuurlijk vegetatiemozaïek van bloemrijk grasland, ruigte, struweel en bos met een variatie aan ontwikkelingsstadia.

Jaarlijks wordt in februari/maart (begin groeiseizoen) een inschatting gemaakt van de gewenste dichtheid. Bij een te lage dichtheid worden op dat moment dieren aangevuld; overtollige dieren worden in het najaar uit de kudde verwijderd. Bij het aanvullen en verwijderen van dieren wordt rekening gehouden met kuddeverband, sekseverhouding en leeftijd.

Uit ervaringen in de andere deelgebieden blijkt dat de dieren regelmatig de Grensmaas oversteken en zo in de andere deelgebieden en in Belgische natuurterreinen kunnen komen. Dit is een wenselijke ontwikkeling. De dichtheid aan dieren voor Visserweert is dus min of meer theoretisch en zal afgestemd moeten worden op de aantallen in andere deellocaties en de dichtheid in het hele Grensmaasgebied (d.w.z. de Nederlandse plus de Belgische locaties).

Het beheer van de kudde betreft het toezicht en de veterinaire zorg van de dieren. Jonge dieren krijgen een oormerk. Daarnaast is de beheerder verantwoordelijk voor het welzijn; dit houdt o.a. in dat gezocht moet worden naar gewonde dieren en eventuele kadavers. De beheerder licht hier dan de verantwoordelijke instanties over in.

Grazers en opkomend hoogwater

Bij lage afvoeren (tot 50 m³/s) blijft de locatie Visserweert grotendeels droog, op de allerlaagste delen van de stroomgeulverbreding geheel in het noorden na. Bij stijgende afvoeren inundeert een steeds groter deel van de stroomgeulverbreding in het noorden en bij 150 m³/s komt ook de bypass van het noorden uit deels onder water; het noordelijke deel van de geul staat ca. 200 – 250 dagen per jaar onder water. Ongeveer 145 dagen per jaar (m.n. in het winterseizoen) overstroomt de drempel en stroomt de nevengeul met de rivier mee. Visserweert en de hogere gebieden daaromheen (m.n. aan de noordzijde) liggen dan op een eiland.

Bij 250 m³/s (ca. 100 dagen per jaar) stroomt er ca. 50 cm water over de drempel. Vanaf een afvoer van 500 m³/s (45 dagen per jaar) inundeert ook de weerdverlaging en dan zijn er rond het dorp nauwelijks droge plaatsen over. Vanaf dat moment raken grazers in het gebied rondom het dorp Visserweert ingesloten en kunnen alleen via de brug veilig de hogere oostelijke delen van het gebied bereiken.

Bij 1000 m³/s is het gehele vergraven gebied, op de hogere delen van de taluds na, geïnundeerd. De onvergraven hogere delen op de oostelijke oever overstromen boven een afvoer van ca. 1300 m³/s, wat gemiddeld jaarlijks enkele dagen optreedt. Bij nog verder stijgende rivierafvoer verandert er niet veel meer; bij een zeer hoge afvoer van 3000 m³/s staat ongeveer evenveel gebied onder water als bij 1300 m³/s. Alleen de hoogste zone, direct aan de voet van de kade inundeert dan. De waterdiepte is wel overal groter.

Het is van belang dat de kudde die het terrein begraast, bekend is met deze situatie en zelfstandig de hoogwatervluchtplaats in Koeweide kan bereiken. In de beginfase zal de beheerder de kudde hier mogelijk in moeten begeleiden. Dieren die enige jaren in het gebied lopen, zijn bekend met de situatie en weten zichzelf meestal goed in veiligheid te brengen.

Aanvullend rivierkundig beheer

Het natuurgebied bestaat uit een mozaïek van grasland, ruigte, struweel en bos. Zoals beschreven in de beheervisie wordt er op basis van de monitoringresultaten eventueel aanvullend ingegrepen. Dit betekent dat bij al te sterke bos- en ruigteontwikkeling hogere begroeiing incidenteel in een deel van het gebied wordt teruggezet. Door robuust in te grijpen in één deel, krijgt de natuur elders de kans zich verder te ontwikkelen, terwijl in het aangepakte deel voorlopig niet teruggekomen hoeft te worden. Dit komt overeen met hoe het in een natuurlijke situatie eraan toe zou gaan, bijvoorbeeld tijdens hevige storm. Doordat er minder wordt ingegrepen houdt grootschalig ingrijpen de beheerkosten laag en minimaliseert de verstoring voor de natuur. Als grootschalig ingrijpen nodig is, moet een separaat plan opgesteld worden, waarin aan de hand van rivierkundige berekeningen en natuurinventarisaties de omvang en beste locatie voor de ingreep worden bepaald.

Kolken (NM) 2.1.3

In het oostelijk deel van het gebied, dicht tegen de dijk aan, liggen drie kolken. Er is niet gepland de poelen te behouden als deze door bijv. plantengroei dreigen te verdwijnen.

3 Recreatieve voorzieningen

3.1 Struinpaden

Ten behoeve van het wandelen worden geen (semi-)permanente paden aangelegd. Het is wel wenselijk dat er verschillende struinpaden ontstaan. De routing van deze paden is in overleg met de omwonenden tot stand gekomen en is indicatief op de kaart van het Eindplan (zie figuur 1.6) aangegeven. Om er voor te zorgen dat deze struinpaden ontstaan worden in het eerste jaar / de eerste jaren in het zomerhalfjaar enkele stroken gemaaid of geklepeld. Naar verwachting houden deze paden zichzelf na enige tijd in stand door betreding door dieren en mensen.

3.2 Onderhoudspad (tevens fietspad) (Waterschap Limburg)

Het verharde pad op de kade ten oosten van Visserweert valt buiten de afrastering van het natuurgebied en buiten de scope van dit Beheerplan. Waterschap Limburg is verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer.

3.3 Klaphekjes (NM)

De klaphekjes worden jaarlijks in het voorjaar geïnspecteerd (na hoogwater/voor het gebruikseizoen) op noodzaak klein (herstel) onderhoud. Reparatie indien nodig. Ook als buiten de inspectie om blijkt dat schade is ontstaan, bijv. als gevolg van vandalisme, dan wordt dit hersteld. Vervanging vindt plaats na 10 jaar.

3.4 Toegangsbornen (NM)

Informatief (NM) 3.4.1

De informatiebornen in het kader van het RivierPark Maasvallei zijn door de gemeente geplaatst. Ze worden jaarlijks in het voorjaar geïnspecteerd (na hoogwater/ voor gebruikseizoen) op noodzaak klein (herstel) onderhoud. De bornen worden dan schoon gemaakt en gerepareerd indien nodig. Ook als buiten de inspectie om blijkt dat schade is ontstaan, bijv. als gevolg van vandalisme, dan wordt deze hersteld. Vervanging vindt plaats na 10 jaar.

Regelgevend (NM) 3.4.2

Deze informatiebornen van de beheerder geven de toegangsregels aan en de omgang met de grote grazers. Ze worden jaarlijks in het voorjaar geïnspecteerd (na hoogwater/ voor gebruikseizoen) op noodzaak klein (herstel) onderhoud. De bornen worden dan schoon gemaakt en gerepareerd indien nodig. Ook als buiten de inspectie om blijkt dat schade is ontstaan, bijv. als gevolg van vandalisme, dan wordt deze hersteld. Vervanging vindt plaats na 10 jaar.

3.5 Maaskeien langs vroegere weg

Op het tracé waar de oude weg liep wordt de eerste jaren een struinpad gemaaid. Dit is gemarkeerd met Maaskeien. De keien vormen een herkenningspunt voor recreanten en kunnen door avontuurlijke wandelaars bij bepaalde waterhoogten worden gebruikt om met droge voeten de geul over te steken. Vermoedelijk zal hier geen ruigte, struweel of bos gaan groeien, omdat de plek (incl. de Maaskeien) een groot deel van het jaar onder water staat.

4 Overige voorzieningen

4.1 Asfaltweg (Gemeente)

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoording van de gemeente en buiten de scope van dit Beheerplan.

4.2 Verkeersbrug (RWS)

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoording van RWS en buiten de scope van dit Beheerplan.

4.3 Toegangspoorten (NM)

De toegangspoorten worden jaarlijks in het voorjaar geïnspecteerd op noodzaak klein (herstel) onderhoud. Reparatie indien nodig. Ook als buiten de inspectie om blijkt dat schade is ontstaan, bijv. als gevolg van vandalisme, dan wordt deze hersteld. Toegangspoorten moeten minimaal 5 meter breed zijn, zodat een tractor er door kan (= noodzakelijk in dit natte terrein). Vervanging na 20 jaar.

4.4 Raster (NM)

Het raster wordt jaarlijks in het voorjaar en na ieder hoogwater geïnspecteerd op noodzaak klein onderhoud. Reparatie indien nodig. Ook als buiten de inspectie om blijkt dat schade is ontstaan, bijv. als gevolg van vandalisme, dan wordt dit direct hersteld. Vervanging na 5 tot 10 jaar.

4.5 Grenspalen (provincie)

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoordelijkheid van de provincie en buiten de scope van dit Beheerplan.

4.6 Kabels en leidingen (onder brug)

Het onderhoud en eventuele herstelwerkzaamheden vallen onder de verantwoordelijkheid van verschillende partijen en buiten de scope van dit Beheerplan.

4. Beheerorganisatie en verantwoording

4.1. Beheerorganisatie

Er zijn drie partijen betrokken bij het beheer van Visserweert. Dit betreft Rijkswaterstaat Limburg, Natuurmonumenten en gemeente Echt-Susteren. De drie beherende partijen hebben tijdens de voorbereiding en uitvoering van het Grensmaasproject regelmatig contact gehad. Op het moment van schrijven van dit Beheerplan liggen er nog geen afspraken tussen de drie partijen (en eventueel ook Waterschap Limburg).

4.2. Beheerverantwoordelijkheden

De taken en verantwoordelijkheden van de partijen met betrekking tot het beheer omvatten:

Rijkswaterstaat

- a. Verantwoordelijk voor het uitvoeren van het beheer van de rivier.
- b. Verantwoordelijk voor het beheer van haar eigendommen (drempel, brug, oeverbescherming).
- c. Verantwoordelijk voor het controleren van de waterkwaliteit en het ondernemen van actie indien de situatie daartoe noodzaakt.
- d. Financieel verantwoordelijk voor het beheer van deze objecten.
- e. Financieel verantwoordelijk voor het sedimentbeheer in de rivier. Dit omvat de kosten die worden gemaakt met het uitvoeren van peilingen en bodemonderzoeken.
- f. Financieel verantwoordelijk voor de afvoer en het storten van het drijfvuil.
- g. Verantwoordelijk voor het vegetatiebeheer van de oeverstroken (in eigendom van de Staat); mogelijk zal hierover een overeenkomst met Natuurmonumenten (of een andere natuurbeheerder) worden getroffen.

Natuurmonumenten

- a. Verantwoordelijk voor het natuurbeheer van de delen van Visserweert, daar waar het haar eigendom betreft of waar het onder haar beheer valt (Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor het vegetatiebeheer i.v.m. de rivierkundige ruimte).
- b. Verantwoordelijk voor het beheer van alle voorzieningen die samenhangen met het beheer door de grote grazers (o.a. rasters en toegangspoorten, behalve de rasters en poorten langs de kade).
- c. Verantwoordelijk voor het toezicht op en de communicatie over het natuurbeheer en bereikbaar voor eventuele vragen over het terreinbeheer op haar eigendommen.
- d. Financieel verantwoordelijk voor het natuurbeheer en het onderhoud van de voorzieningen die daarvoor nodig zijn.

Gemeente Echt-Susteren

- Verantwoordelijk voor de weg over de brug.
- Verantwoordelijk voor het beheer van de informatievoorzieningen (RivierPark Maasvallei).
- Financieel verantwoordelijk voor het beheer van de verharde weg en de informatieve bebording (RivierPark Maasvallei).

In tabel 4.1 zijn de eigendommen en verantwoordelijkheden van de hierboven genoemde partijen weergegeven. Met een * gemarkeerde objecten vallen buiten de scope van dit Beheerplan, maar zijn vanwege het overzicht wel genoemd.

Tabel 4.1 Eigendommen en verantwoordelijkheden van de partijen die bij het beheer betrokken zijn (RWS = Rijkswaterstaat, NM = Natuurmonumenten, Gemeente = Gemeente Echt-Susteren).

					Aangepast, bestaand, nieuw	Eigenaar	Bevoegd gezag	Beheerder	
1	Water-systeem	1.1	Rivier	1.1.1	Zomerbed*	Bestaand	RWS	RWS	RWS
				1.1.2	Thalweg*	Bestaand	RWS	RWS	RWS
				1.1.3	Oeverbescherming*	Nieuw	RWS	RWS	RWS
		1.2	Bypass	1.2.1	Drempel	Nieuw	RWS	RWS	RWS
				1.2.2	Poelen onder brug	Nieuw	RWS	RWS	RWS
				1.2.3	Geultje	Nieuw	RWS	RWS	RWS
		1.3	Kade*			Nieuw	WL	WL	WL

					Aangepast, bestaand, nieuw	Eigenaar	Bevoegd gezag	Beheerder	
2	Natuur	2.1	Dynamische Riviernatuur	2.1.1	Grindbanken	Nieuw	RWS	RWS	RWS
				2.1.2	Vegetatiemozaïek	Nieuw	NM/RWS	RWS	NM/RWS
				2.1.4	Kolken	Nieuw	NM	NM	NM

3	Recreatie	3.1	Struinpaden			Nieuw	-	-	-
		3.2	Onderhouds-pad*			Nieuw	WL	WL	WL
		3.3	Klaphekjes			Nieuw	NM	NM	NM
		3.4	Toegangs-borden	3.4.1	Informatief	Nieuw	NM	NM	NM
				3.4.2	Regelgevend	Nieuw	Gemeente/NM	Gemeente/NM	Gemeente/NM
		3.5	Maaskeien			Nieuw	-	-	-

					Aangepast, bestaand, nieuw	Eigenaar	Bevoegd gezag	Beheerder	
4	Overige objecten	4.1	Asfaltweg*			Nieuw	Gemeente	Gemeente	Gemeente
		4.2	Verkeersbrug*			Nieuw	RWS	RWS	RWS
		4.3	Toegangspoorten			Nieuw	NM	NM	NM
		4.4	Raster			Nieuw	NM	NM	NM
		4.5	Grenspalen*				RWS	Staat	RWS
		4.6	Kabels en leidingen*			Nieuw	overige	overige	overige

5. Monitoring en risico's

5.1 Monitoringplan

Rijkswaterstaat

Taken en verantwoordelijkheden m.b.t. monitoring:

- Als verantwoordelijke voor het sedimentbeheer van de rivier en de stroomgeulverbreding voert RWS jaarlijks een peiling uit van de bodemhoogte en bepaalt zij de mate van aanzanding (en eventueel erosie).
- Tevens verantwoordelijk voor de inmeting van de hoogteligging van de overige delen van het winterbed.
- Controle van de waterkwaliteit in de Maas en de stroomgeulverbreding d.m.v. van jaarlijkse metingen.
- Controle van het functioneren van de drempel van de bypass d.m.v. een jaarlijkse check.
- Het vervaardigen van ecotopenkaarten ten behoeve van toezicht en handhaving.
- Regiehouder voor het opstellen van de zes-jaarlijkse monitoring in het kader van het rivierkundig beheer en op basis van het "rivierkundig beoordelingskader voor ingrepen in de Grote Rivieren, versie 2.01, dd. 1 juli 2009", of een daarvoor in de plaats tredende versie. Het kan wenselijk zijn de eerste rapportage reeds twee jaar na oplevering van de herinrichting en start van het beheer op te stellen. Dit omdat vooral de eerste periode na ontgraving relevant is met betrekking tot eventuele excessieve vegetatieontwikkeling op kaal substraat. Uitgangspunt bij de monitoring is dat het beheer zodanig uitgevoerd dient te worden dat de afgesproken maatgevende waterstand niet wordt overschreden.

Natuurmonumenten

Taken en verantwoordelijkheden m.b.t. monitoring:

- Monitoring van de natuurwaarden in het kader van het vaststellen of natuurdoelen van het natuurnetwerk worden bereikt, met een minimum van eens in de 10 jaar.

Gemeente

Taken en verantwoordelijkheden m.b.t. monitoring:

- Monitoren van de gemeentelijk weg.

5.2 Risicoanalyse

De volgende risico's hebben betrekking op het beheer.

Risico 1. Sterke erosie van de drempel onder de brug tijdens hoogwater.

Beheersing: goed monitoren, om te toetsen in welke mate erosie of schade optreedt. Op basis daarvan indien nodig de situatie herstellen en het beheer hierop aanpassen. Hierbij gaat het zowel om beheermaatregelen als aanpassing van het ontwerp. De kans hierop is klein.

Risico 2. Ondermijning van met steen versterkte oevers nabij Visserweert als gevolg van erosie tijdens een hoogwater.

Beheersing: goed monitoren is noodzakelijk, om te toetsen in welke mate er eventueel erosie optreedt. Op basis daarvan indien nodig de taluds verstevigen om verdere erosie te voorkomen. De kans hierop is klein.

Risico 3. Verruiging en verbossing door ontoereikend dagelijks beheer. De vegetatie is niet in de hand te houden. Het dagelijkse beheer voldoet niet, waardoor met een hogere frequentie dan gedacht ingegrepen moet worden.

Beheersing: ieder voorjaar wordt met de schouw de staat van het gebied en de kudde gezien. Eventuele benodigde aanpassingen in graasdruk kunnen dus ieder jaar doorgevoerd worden. Uit de zes-jaarlijkse ecotopenkartering blijkt of en wanneer ingrijpen nodig is. Dit gaat met hoge extra beheerkosten gepaard. De kans hierop is aanwezig.

Risico 4: Slechte waterkwaliteit in de poelen (onder de brug en in het oostelijk deel van het gebied) tijdens de zomer met algengroei, zuurstofloosheid en vissterfte tot gevolg in het open water.

Beheersing: monitoring van de waterkwaliteit geeft inzicht in de kwaliteit van het watersysteem. Indien dit meerdere jaren achteren slecht is, zal een oplossing gezocht moeten worden in een andere inrichting. De kans hierop is gering.

Risico 5. Verdere klimaatverandering. Om een hogere lange termijn doelstelling te halen t.a.v. de waterstanden, zijn aanvullende maatregelen nodig bovenop het bestaande Grensmaasplan. De kans hierop is aanwezig.

Beheersing: gedacht kan worden aan:

- aanpassen vegetatiebeheer in het gebied. Dit heeft gevolgen voor het ruimtelijke en ecologische perspectief. Er moet een intensiever beheer wordt toegepast, dit leidt naar verwachting tot hogere kosten en een vermindering van de ecologische en landschappelijke kwaliteit;
- het vergroten van de doorstroomcapaciteit door het terrein verder te verlagen, of de kade aan de oostzijde te verleggen naar binnendijks. Met name de eerste heeft consequenties voor het ecologisch perspectief omdat het gebied dan vrijwel permanent zal inunderen en er geen landecotopen meer over blijven.

Risico 6. Ontoereikende partners. Het uitvallen van beherende partijen of het onvoldoende uitvoeren van de beheertaken, bijvoorbeeld door te weinig financiële middelen of capaciteit.

Beheersing: Dit risico kan worden ondervangen door een beheerovereenkomst af te sluiten tussen de partners. In dit geval moet een andere partij het beheer op zich nemen; dit zal zowel beheer- als financiële consequenties met zich meebrengen.

Gebruikte Literatuur

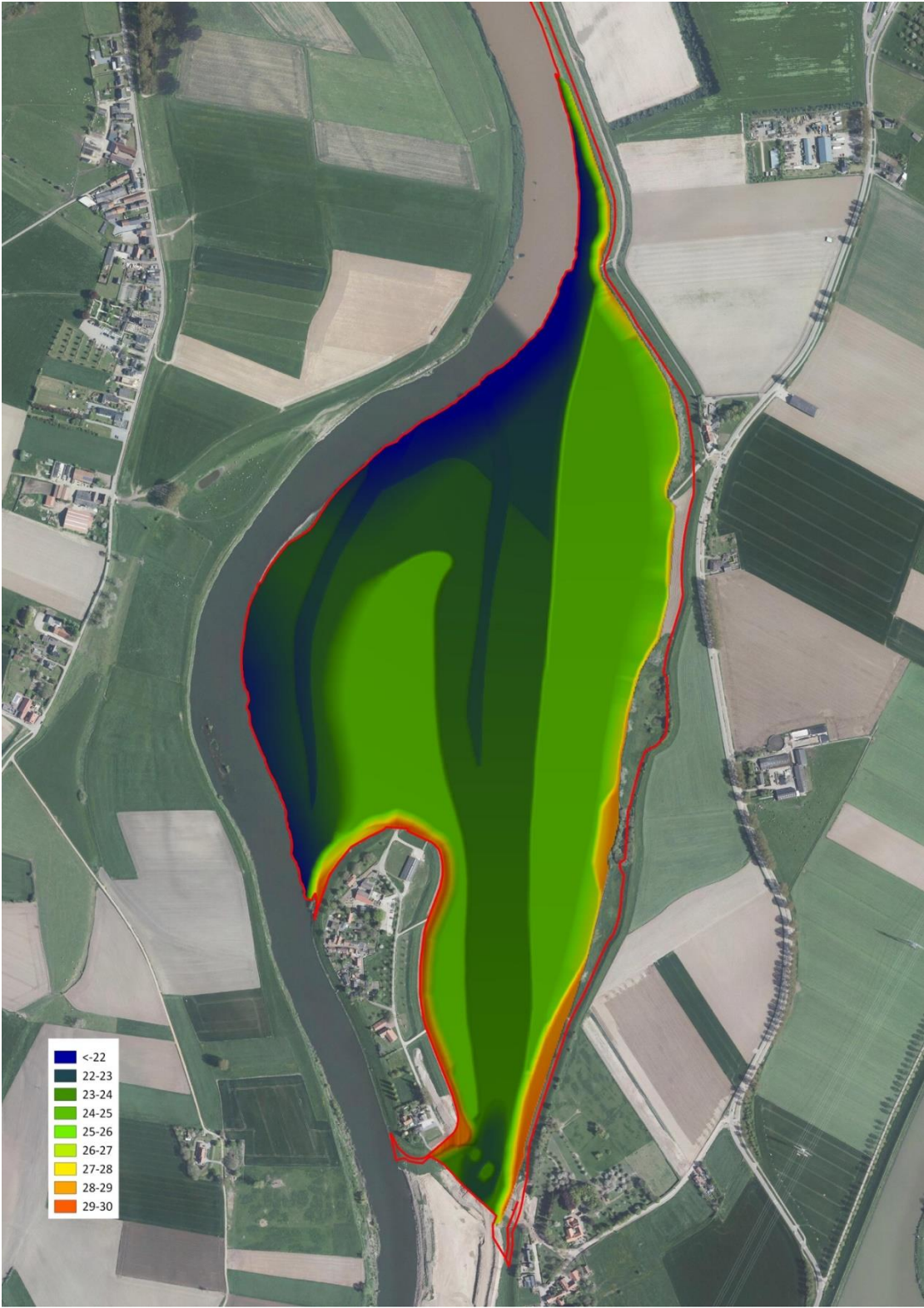
Provinciaal omgevingsplan Limburg, POL-aanvulling Grensmaas: Provincie Limburg 1 juli 2005.

Brondocument waterlichaam Grensmaas : doelen en maatregelen Rijkswateren 2009 : (NL91_GM). Herziene versie, 2012

Beheer en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren 2016-2021. Rijkswaterstaat

Liefveld, W. (2013). Notitie KRW-areaal Grensmaas. Bureau Waardenburg.

Bijlage 1 – bodemhoogte na oplevering

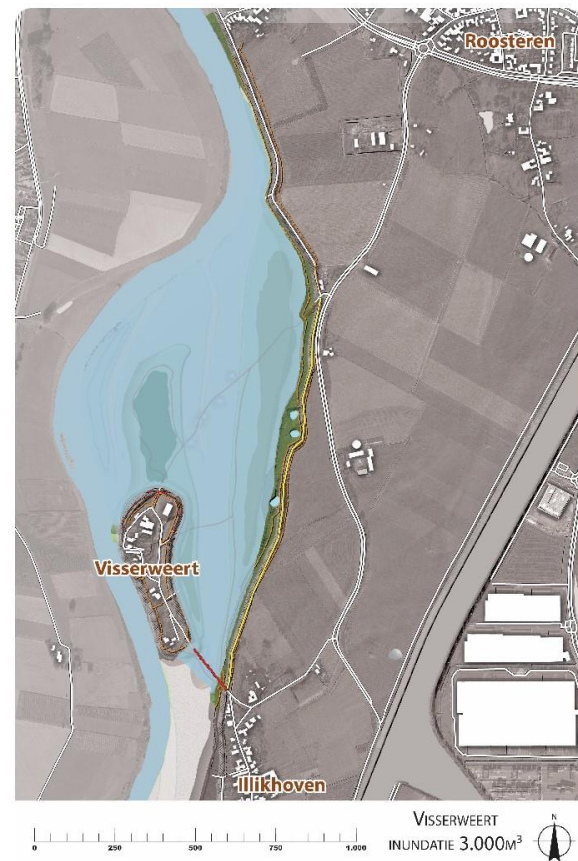

Bijlage 2 - Inundatiefrequenties

In de volgende figuren wordt weergegeven welk deel van het gebied onder water staat bij verschillende waterstanden.

Bijlage 3 – Eigendomskaart 31-12-2017

